

Un estudi preliminar sobre bessons

Revista Catalana de Psicoanàlisi, Vol. XXVIII/1

Romana Negri¹
Milà

L'estudi presentat en aquest treball es proposa comprovar si hi ha relació entre la personalitat intrauterina del fetus i la personalitat extrauterina del nen després del naixement. Es basa en l'observació de 3 parelles de bessons no idèntics examinats in utero mitjançant ecografies mensuals a partir de la dotzena setmana i en observacions setmanals des del naixement fins als dos anys amb el mètode de la Infant Observation.

L'autora refereix que a partir de les 17-18 setmanes ja es pot reconèixer un patró comportamental característic de cada fetus. Si bé les activitats autosensorials són generalment les predominants, s'observen també activitats relacionals cap a la placenta o al fetus bessó. Es planteja la hipòtesi que hi hagi un 'bon objecte innat', precursor de l'objecte relacional que afavoriria els processos introjectius i projectius.

Les observacions sobre una de les parelles de fetus i el seguiment posterior van mostrar una continuïtat entre els patrons motrius i comportamentals molt estàtics i poc relacionals d'un dels fetus i les dificultats en el desenvolupament postnatal. Aquestes observacions van ser importants de cara a un seguiment precoç dels bebès i la mare. També s'ha observat aquesta correspondència intra i extra-

1. Professora de Neuropsiquiatria de la Universitat de Milà.

uterina en les altres parelles.

Això porta a plantejar noves preguntes sobre els factors (genètics, endocrins, metabòlics, posturals, etc., maternals i en el propi fetus) que poden incidir sobre les diferències en els patrons de comportament, i sobre la seva influència en el futur desenvolupament del nen i de les relacions entre el nen i la mare.

Paraules clau: personalitat fetal, bessons, patró comportamental, objecte precursor, memòria fetal

El meu interès per la vida fetal va néixer fa vint-i-quatre anys i va rebre impuls per dues raons: en primer lloc, em semblava útil investigar els comportaments i la condició de vida del fetus en el medi intrauterí, per tal d'intentar oferir en la incubadora al nadó preterme, i més en general al nadó amb sofriment cerebral, les condicions ambientals les més properes possible a la situació que de sobte ha abandonat; a més, volia comprovar si hi podia haver correlacions entre la personalitat "intra i extrauterina", si es podria doncs parlar d'una vida "psíquica prenatal". Per aquests motius vaig decidir engegar un estudi preliminar que preveia l'observació de fetus tant al llarg de la vida prenatal com després del naixement, fins als dos anys.

El doctor Meltzer, informat d'aquest interès meu, va acceptar de formar part del grup de treball amb la funció de supervisor. Ell va proposar observar bessons no idèntics. Va considerar que aquesta opció podria oferir dades immediatament significatives, ja que permetria observar el comportament de dos fetus cadascú amb el seu específic patrimoni genètic i, per tant, "dos individus completament diferents" en un mateix medi.

Relataré doncs l'observació de tres parelles de bessons no idèntics, examinats durant la vida intrauterina mitjançant registres ecogràfics mensuals, a partir de la dotzena setmana. Després del naixement, vàrem observar els mateixos nens setmanalment fins als dos anys amb la tècnica de la *Infant Observation* d'Esther Bick (1964). Aquesta tècnica, proposada fa aproximadament seixanta anys i actualment molt desenvolupada a Itàlia, preveu l'observació en família d'un nen des del naixement fins als dos anys, amb sessions setmanals de més o menys una hora.

La personalitat fetal

D'acord amb la meua experiència, sobretot a partir de les disset-divuit setmanes, es pot reconèixer clarament un patró comportamental característic de cada fetus². Això, que corrobora el concepte de personalitat fetal, es refereix al fet que el patró es repeteix, de forma prevalent, amb les mateixes característiques, a les successives sessions ecogràfiques, realitzades cada quatre setmanes, fins al part.

Ja havia observat aquest fet el 1985, mitjançant l'observació de la primera parella de bessons. Considero que aquest fenomen no es manifesta únicament a causa d'una més avançada maduració de les estructures neuronals, sinó que cal també subratllar, en aquesta etapa, la presència més abundant i organitzada de la placenta, que es fa clarament visible a partir de les catorze-quinze setmanes. L'observació és rellevant, si es pensa en el freqüent i peculiar interès que molts fetus mostren envers aquest òrgan; sembla que això és degut a les nombroses qualitats sensorials que la placenta ofereix: calor, consistència i textura, vascularització. Per això és important, quan considerem la personalitat fetal, tenir en consideració la pregnància de les funcions sensorials coordinades per l'activitat del tronc cerebral, que presideix també l'organització dels cicles repòs/activitat. Aquestes fases cícliques, evidentment ja presents a partir d'etapes molt precoces, es transformen, a embaràs avançat, en estat de son/vigília amb fases tipus Rem (Romanini & Rizzo, 1995) i fases tipus no-Rem semblants a les de l'adult (Emde & Metcalf, 1970). I encara: especialment l'anàlisi de les sessions de la vida pre i postnatal d'un dels membres de la tercera parella de bessons, posa de manifest el problema de la correlació existent entre motricitat, sensorialitat i emotivitat. Al llarg de la vida prenatal, les experiències sensorials i motrius es dipositen en la memòria implícita, una memòria essencialment emocional que comença amb la maduració de l'amígdala (Mancia, 2006).

L'objecte precursor de l'objecte relacional

L'observació d'aquestes parelles de bessons i d'altres actualment en estudi, i de nombrosos nadons preterme, permet plantejar la hipòtesi que l'especial

2. En el meu treball, es pot verificar aquesta observació al voltant de les disset-divuit setmanes, ja que vaig decidir començar les observacions a la dotzena setmana i continuar-les només mensualment fins al terme, per evitar que la investigació pogués influir, ni que fos mínimament, en les condicions de salut de la mare i del fetus. Per tant, no he pogut mai observar els fetus a les catorze setmanes, època en què Tajani i Ianniruberto comencen a parlar de "personalitat fetal", encara que, en el cas de Silvia i Stefano, a tretze setmanes es poden observar elements de la seva personalitat fetal, així com que serà molt evident a les divuit setmanes.

disponibilitat als processos introjectius i, per tant, també projectius, que es tradueix en una millor capacitat de relació i d'aprenentatge per part del nen, es verifica en aquells subjectes que semblen posseir un bon objecte innat, ja des d'etapes molt precoces de la vida fetal. Això faria suposar que la presència d'un objecte intern al qual referir-se podria ser un atribut transmès de forma hereditària. De totes maneres, sembla necessari entendre's sobre el significat de 'bon objecte' en aquests nivells de desenvolupament. Considero que el fetus és empès pels seus atributs sensorials a cercar ja tan precoçment un objecte "pulsional" que, en aquests nivells de desenvolupament i també en els primers períodes després del naixement, es podria identificar en l'activitat autosensorial. En els fetus, però, no s'observen únicament actituds que es podrien definir com a autosensorials. Al costat de fetus que s'allarguen, s'estiren, exploren amb el tacte l'espai que els envolta, n'hi ha d'altres (en tres components de les tres primeres parelles de bessons observats) on no s'observa la recerca d'un objecte "pulsional" solament a través de l'autosensorialitat. La seva actitud sensoriomotriu, ja a nivell fetal, implica alguna cosa més: aquests fetus semblen trobar satisfacció no únicament en una activitat autosensorial, sinó també en un contacte amb l'entorn i especialment amb elements de l'ambient que, presentant qualitats sensorials específiques pel que fa a la forma, la textura i la temperatura, es configuren com a objecte. Podem copsar aquí una primera evident diferenciació entre la subjectivitat del fetus i l'objecte. En aquests casos, doncs, l'objecte "pulsional" no s'identifica únicament amb l'activitat autosensorial, sinó que sembla configurar-se amb un *quid* que es planteja com a precursor de l'objecte relacional. Coromines, amb extraordinària intuïció, ha afirmat que, juntament amb un component d'autosensorialitat, en el nadó coexisteix, ja des del començament de la vida, un component rudimentari del self sensorial, que és precursor de la relació d'objecte: ha parlat d'un *quid* precursor de l'objecte relacional.

La memòria fetal

Si considerem les sessions d'observació realitzades amb parelles de bessons després del naixement, no es pot no reconèixer com l'específica modalitat de l'infant de relacionar-se amb l'espai i de relacionar-se amb l'entorn en la vida postnatal torna a presentar un model que va experimentar en la vida fetal. Aquesta adquisició - específica, peculiar, diferent per a cada infant - sembla demostrar una "memòria fetal". Aquesta consideració troba una confirmació també des del punt de vista neurofisiològic.

(En el tercer trimestre, efectivament, l'escorça cerebral madura també gràcies als impulsos sinaptogènics procedents del tronc i esdevé el lloc on les experiències sensorials - per exemple, acústiques i somatoestèsiques - poden permetre al fetus una forma de consciència amb un contingut sensorial, que podria permetre crear una proto-representació.)

Aquestes experiències poden ser col·locades en les zones associatives corresponents al còrtex per a constituir les primeres formes de memòria. Memòria que només pot ser implícita, a causa de la maduració de l'amígdala i de la no completa maduració de l'hipocamp, maduració necessària per a la futura organització de la memòria explícita o declarativa. Aquesta primera forma de memòria es proposa com una protofunció inconscient sobre la qual s'estratificaran les capes de les experiències sensorials, afectives i emocionals que caracteritzen la vida del nadó.

Personalitat fetal i psicopatologia precoç

A la taula rodona sobre "*La vita psichica del feto*", en el marc d'unes Jornades realitzades a Chieti el 9 de març de 1981, Renata Gaddini s'expressava així:

"Em pregunto, per exemple, quin va ser el naixement biològic de cada infant autístic que assisteixo. Em pregunto: quina va ser la seva proposta de vida? Ja sabem que la incidència de parts no espontànies i d'un període perinatal complicat és més freqüent en una població de nens autístics que en la de nens normals. Però, no serà en canvi una concausa? Així, l'autisme, del qual durant tant de temps s'han considerat responsables les mares, podria ser vist com el resultat d'un diàleg de propostes fallides o deficitàries ja abans del naixement" (1982, pp. 114-115).

En el treball clínic ha estat possible reconèixer peculiars actituds motrius al llarg de l'embaràs de nens que ja en néixer presentaven importants retards del desenvolupament. El reconeixement ha estat possible mitjançant les comunicacions de mares que havien tingut amb anterioritat embarassos de nens sans i que per aquest motiu havien pogut comparar i observar unes característiques motrius peculiars del nen que, després de néixer, tindrà un greu defecte de la interacció.

L'estudi preliminar que vaig realitzar sobre les tres primeres parelles de bessons, em va permetre trobar una situació especialment interessant³. L'estaticitat de la postura d'un membre de la tercera parella de bessons observada (Ilde i Sandro) va sorprendre també l'obstetra, la doctora Idi, que va fer l'enregistrament ecogràfic. Ilde, a partir de la setmana divuit, es

3. Les observacions ecogràfiques de les tres parelles de bessons descrites es van realitzar a l'ambulatori d'ecografia obstètrico-ginecològica de l'Hospital de Monza i les van fer la professora Patrizia Vergani, la Dra. Silvana Mariani i la Dra. Giannina Idi.

presenta amb el cap i el tronc a baix, cap a la cavitat pèlvica: el cap està inclinat, amb la cara orientada cap a dalt: un braç està aixecat i manté la mà sobre el cap; ella roman amb el cap, el tronc, les extremitats superiors gairebé immòbils durant totes les sessions ecogràfiques, abans del naixement. En la vida postnatal, Ilde es quedarà pràcticament aïllada de l'entorn durant més d'un mes: rebutja el pit, es mostra anorèxica, "dorm sempre" i, si està desperta, "defuig la mirada". Quan està als braços de la mare, no presenta cap dels cinc patrons d'aferrament (xuclar, agafar-se a, seguir amb la mirada, plorar, somriure) descrits per J. de Ajuriaguerra (1974).

Un cop aconseguit fer-la sortir del seu aïllament, gràcies a la intervenció dels pares, guiats i recolzats per mi i pel personal hospitalari d'assistència, es mostrarà sovint subjugada per la seva emotivitat. Sobretot al començament és molt evident el seu temor a moure's.

Correlació entre el patró conductual intrauterí i elements autístics postnatsals

L'actitud motriu i conductual durant la vida intrauterina d'Ilde, membre de la tercera parella de bessons, comparades amb els evidents trets autístics posats de manifest en el primer període de la vida postnatal, posen l'accent sobre la integració entre emotivitat, sensorialitat i motricitat a partir ja de la vida intrauterina. Autors com Coromines (1987), Meltzer (1975) i Tustin (1986) subratllen com en el nadó les defenses autístiques, com l'aïllament i l'excés d'autosensorialitat, s'estableixen sota l'impuls d'un component emocional excessiu, intolerable pel nen, tan elevat que produeix molt precoçment una desregulació del component sensoriomotor, que en pot resultar excessivament inhibít o exaltat. L'observació fa suposar que en el cas d'Ilde, el comportament manifestat durant la vida intrauterina es presenta com el precursor de l'actitud de tancament tan evident en el primer mes de vida postnatal i subratlla, ja en la vida prenatal, una gran interdependència entre emotivitat, sensorialitat i activitat motriu.

Penso que l'impuls cap a la integració, que l'infant sa manifesta després del naixement, no depèn únicament de la capacitat materna de rêverie, sinó també d'una específica qualitat de la personalitat de l'infant. Em refereixo especialment a aquells subjectes que mostren aquella particular "personalitat fetal" que impulsa alguns fetus a establir, a privilegiar un contacte amb quelcom diferent de si mateix, amb un objecte, ja en la vida intrauterina, com s'ha pogut observar en tres membres de les parelles de les quals he parlat. Es tracta d'aquell *quid* que Coromines va definir com a objecte precursor de l'objecte relacional.

Consideracions conclusives

Les sessions d'observació durant la vida fetal es realitzen, per raons ètiques, a partir de la dotzena setmana, solament un cop al mes. La impossibilitat de comprovar en la seva plena extensió les característiques específiques del son i de la vetlla abans de les vint-i-vuit setmanes, emfasitza la importància de les funcions sensoriomotrius del fetus juntament amb l'activitat nerviosa del tronc cerebral. Aquesta assumeix una funció integradora de l'activitat sensorial i al mateix temps presideix l'organització dels cicles repòs/activitat ("*basic rest-activity cycles*", Kleitman, 1967), precursors de les fases tipus REM i no-Rem.

La diferència del comportament dels bessons en la vida prenatal és molt evident: com ja he esmentat, es pot reconèixer l'interès d'alguns fetus per la "recerca d'objectes", com hem pogut veure de seguida amb Elisa, la nena de la primera parella observada. Al mateix temps, es pot detectar la tendència per part d'altres fetus a oferir-se com a objecte disponible per a aquells que cerquen objectes, característica del nen de la primera parella de bessons observada, Daniele. En aquest cas, en efecte, la germaneta Elisa, ja des de la primera observació, buscava contínuament el cap del germà, que en resposta realitzava petits moviments: estant i mantenint-se podàlic durant tot l'embaràs, Daniele donava la impressió de mantenir-se a la "disposició" de la germaneta, "oferint-se" a les seves iniciatives.

Resulta també rellevant la tendència a estirar-se i a manifestar una activitat de tipus autosensorial d'un membre de la segona parella de bessons, Silvia, mentre és especialment suggerent la peculiaritat d'Ilde, membre de la tercera parella, que es manté quieta amb el cap avall, donant la impressió de retreure's. Totes aquestes característiques descrites en els bessons troben correspondència en la vida postnatal, ja que l'ús dels espais i de la motricitat són també diferents en les diferents parelles. Es tracta de qualitats diferents dels fetus, lligades a aspectes constitucionals genèticament determinats? O bé hem de pensar en la matriu com en un medi, i intentar entendre com i quins són els factors d'aquest medi que tenen un impacte sobre el desenvolupament mental de l'infant? Em pregunto si la diferent disposició dels fetus dins de la matriu, la seu de la implantació de la placenta, la posició recíproca, també en relació amb la possibilitat major o menor de rebre totes les estimulacions sensorials (cinestèsiques, olfactivas, auditives, visuals, etc.) que caracteritzen la vida intrauterina, tenen alguna influència a determinar el desenvolupament postnatal dels infants. ¿Es pot afirmar que els trets de caràcter contrastants observats en les parelles de bessons estan connectats a factors d'experiència? En altres gravacions he vist com, entre les 12 i les 20 setmanes, un fetus podia mostrar una mena d'excitació en relació a l'espai circumdant i al desig d'ocupar-lo; l'he vist picar de peus, allargar-se, girar-se sobre si mateix, jugar llargament amb la placenta. Quina relació hi ha entre aquesta experiència fetal i la vida futura del nen? Aquesta recerca, considerant l'observació de l'infant

ja durant la vida fetal, permet al cap i a la fi desplaçar el problema relatiu a l'estudi dels processos mentals, però no el soluciona.

La matriu és el medi on el nen frueix d'experiències que són en certa mesura significatives per al seu desenvolupament mental extrauterí i, per tant, també condicionades per molts factors materns que són de caràcter endocrí, metabòlic, en relació a les peculiars condicions físiques i emocionals. ¿Pot tenir també un significat la manera com la mare tria de portar el fetus durant l'embaràs, empenyent-lo cap a dalt, cap enfora o prement-lo al contrari, cap endins, cap al tret lumbar de la columna? En els primers bessons examinats, per exemple, quin pes poden haver tingut les fantasies materns a animar ja des de la vida intrauterina l'interès de la germaneta Elisa cap al germanet Daniele? De fet, després del naixement, la mare va escollir ocupar-se de Daniele i donar-li el pit, mentre el pare va tenir cura d'Elisa, sol·licitant en la nena la fantasia de ser la seva parella, i per tant, la fantasia de ser la "mareta" de Daniele... ¿En quina mesura l'aïllament d'Ilde ha estat influït per la identificació en ella de parts psicòtiques de la mare (de fet, la mare d'Ilde presenta nuclis força esquizoïdes de la personalitat) o bé és el fetus mateix que, fortament vinculat al programa anatòmic i fisiològic del seus gens, expressa una modalitat seva i peculiar de relacionar-se amb el medi intrauterí? El fet d'haver observat en més casos que a partir de les disset-divuit setmanes, però fins i tot abans, el fetus "escull" una especial posició dins de la matriu, adoptant patrons específics, malgrat que disposi d'altres possibilitats lligades a l'entorn, ens podria portar cap a aquesta segona hipòtesi. Es pot tanmateix suposar que, en relació amb les característiques de la seva "personalitat fetal", el fetus demostra una diferent permeabilitat en relació amb les projeccions materns i a l'experiència sensorial. Vull dir que hi pot haver infants "constitucionalment" més forts, més capaços de superar experiències desfavorables ja en la vida prenatal, així com es disposaran a ser-ho en la vida postnatal, mentre hi ha criatures constitucionalment més fràgils i, per tant, amb més dificultats per superar experiències negatives o viscudes com a tals, ja en la vida intrauterina. Per aquests motius, aquests últims subjectes poden posar en marxa processos defensius ja dins de la matriu, com sembla que va passar amb Ilde, que són evidenciables al naixement i que es poden veure com a potencialment predictius d'una psicopatologia.

Traduït de l'italià per Elena Fieschi i Júlia Rosell

RESUMEN

El estudio presentado propone comprobar si hay relación entre la personalidad intrauterina del feto y la personalidad extrauterina del niño después del nacimiento. Se basa en la observación de 3 parejas de gemelos no idénticos examinados in utero mediante ecografías mensuales a partir de la

doceava semana y en observaciones semanales desde el nacimiento hasta los dos años con el método de la Infant Observation.

La autora refiere que a partir de las 17-18 semanas ya se puede reconocer un patrón comportamental característico de cada feto. Aunque las actividades autosensoriales son generalmente las predominantes, se observan también actividades relacionales hacia la placenta o hacia el feto gemelo. Se plantea la hipótesis de que haya un buen 'objeto innato', precursor del objeto relacional que favorecería los procesos introyectivos y proyectivos.

Las observaciones sobre una de las parejas del feto y el seguimiento posterior mostraron una continuidad entre los patrones motores y comportamentales, muy estáticos y poco relacionales, de uno de los fetos y las dificultades en el desarrollo postnatal. Estas observaciones fueron importantes porque dieron lugar a un seguimiento precoz de los bebés y de la madre.

También se ha observado esta correspondencia intra y extrauterina en los otros pares de niños. Esto lleva a plantear nuevas preguntas sobre los factores (genéticos, endocrinos, metabólicos, posturales, etc., maternos y en el propio feto) que pueden incidir sobre las diferencias en los patrones de comportamiento, y sobre su influencia en el futuro desarrollo del niño y de las relaciones entre el niño y la madre.

SUMMARY

The aim of the research this paper presents is to see if there is a relationship between the intrauterine personality of the foetus and the baby's personality after birth. It is based on observation of 3 pairs of non identical twins in utero through monthly ultra sound scans from the 12th week and on weekly observations from birth until two years of age according to the Infant Observation method.

The author was able to see that from the 17-18th week onwards, it is possible to recognise a behavioural pattern characteristic of each foetus. Even though the autosensorial activities are predominant, it was also possible to observe relational activities towards the placenta or towards the twin foetus. The author proposes the hypothesis that there is a 'good innate object', which is a precursor of the relational object, and which could favour introjective and projective processes.

The observations of one of the couples of foetuses and the follow-up showed a continuity between the movement and behaviour patterns - very static and unrelational in the case of one of the foetuses - and the difficulties observed in post-natal behaviour. These observations were important when it came to offering assessment to mother and baby.

This intra- and extra- uterine correspondence was also observed in the other couples.

This raises new questions about the factors (genetic, endocrine, metabolic, postural, etc.) that may affect the differences in the behavioural

patterns and their influence on the future development of the baby and of the mother-child relationship.

BIBLIOGRAFIA

- AJURIAGUERRA, J. de (1974). *Manuel de psychiatrie de l'enfant*. Paris, Masson
- BICK, E. (1964). Notes on Infant Observation in Psychoanalytic Training. *Int. J. Psychoanal.*, 45, pp. 558-566
- COROMINAS, J. (1987) *Applicazioni della psicoanalisi alla stimolazione precoce*. Seminari impartiti al Centro Studi Psicodinamici della Personalità (CISPP- Venècia), 30 de maig del 1987; no publicat
- EMDE, R.N. & METCALF, D.R. (1970). Electroencephalographic Study of Behavior and Rapid Eye Movement States in The Human Newborn. *Journal of Nervous & Mental Disease*, 150, pp. 376-86
- GADDINI R. (1982). La vita psichica del feto. In (P. Zulli, A. Ianniruberto & F.A. Catizone, eds.) *Motricità e vita psichica del feto*. Roma, Edizioni internazionali CIC gruppo editoriale medico, pp. 113-120
- KLEITMAN, N. (1967). Philogenetic, Ontogenetic and Environmental Determinants in Evolution of Sleep-Wakefulness Cycles. *Res. Publ. Ass. Nerv. Ment. Dis.*, 45, pp. 30-38
- MANCIA, M. (2006). Funzioni integrative del cervello e origine dello psichismo fetale: riflessioni teoriche e cliniche. In (G.B. La Sala, V. Iori, F. Monti & P. Fagandini, eds.) *La 'normale' complessità del venire al mondo*. Milà, Guerini Studio Ed., pp. 207-220
- MELTZER, D. (1986). *Studies in extended metapsychology, clinical applications of Bion's ideas*. Pertshire, Scotland, Clunie Press Reading
- MELTZER, D., BREMNER, J., HOXTER, S., WEDDELL, D. & WITTEMBERG, I. (1975). *Explorations in Autism*. Pertshire, Scotland, Clunie Press
- ROMANINI, C. & RIZZO, G. (1995). Fetal Behavior in Normal and Compromised Fetuses, An Overview. *Early Human Development*, 43, pp. 117-131
- TUSTIN, F.(1986). *Autistic Barriers in Neurotic Patients*. Londres, Karnac Books